

РОЗДІЛ I. ЕКОНОМІКА ТА ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

*Давиденко Г.В., доктор педагогічних наук,
професор кафедри соціальних технологій,
директор Вінницького соціально-економічного
інституту Університету «Україна»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6893-8869>
Педоренко О.Г., магістрант 2-го року
підготовки спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
Вінницький інститут Університету «Україна»*

DOI: <https://doi.org/10.58521/2521-1390-2023-27-1>

**МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ
РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА**

**METHODICAL APPROACHES TO DETERMINING THE ECONOMIC
EFFICIENCY OF THE ENTERPRISE**

Анотація. У статті наведена характеристика критеріїв оптимального вибору методів оцінки економічної результативності діяльності підприємства. Також детально розглянуті основні методи аналізу результативності функціонування підприємства, включаючи різні підходи. У статті надано комплексну оцінку переваг і недоліків кожного методу визначення економічної результативності діяльності підприємства.

Ключові слова: критерії вибору, економічна результативність діяльності підприємства, ефективність діяльності, методи аналізу, фінансовий підхід, операційний підхід, стратегічний підхід, переваги, недоліки.

Abstract. The article provides a characterization of criteria for the optimal selection of methods to assess the economic performance of enterprise activities. It also thoroughly examines the main methods of analyzing the performance of the enterprise, including financial, operational, and strategic approaches. The paper offers a comprehensive evaluation of the advantages and disadvantages of each method for determining the economic performance of enterprise activities.

Keywords: selection criteria, enterprise performance, economic efficiency, analysis methods, financial approach, operational approach, strategic approach, advantages, disadvantages.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження методичних підходів до визначення економічної результативності підприємства зумовлена стрімкими змінами в сучасному бізнес-середовищі. Ринкова конкуренція, технологічні інновації та швидкі темпи економічного розвитку ставлять перед підприємствами завдання максимізувати свою ефективність для досягнення конкурентних переваг. Проблема полягає в тому, що існуючі методи визначення результативності можуть не враховувати всі аспекти складного підприємницького середовища, що ускладнює точне визначення оптимальних стратегій та підвищення конкурентоспроможності підприємств. Дане дослідження спрямоване на виявлення та аналіз найефективніших методичних підходів, які враховують сучасні виклики та динаміку бізнес-середовища для підвищення управлінської компетентності та стійкості підприємств у глобальному ринковому конкурентному просторі.

Формулювання цілей. Мета даного дослідження полягає в систематичному аналізі та оцінці різноманітних методів до визначення економічної результативності підприємства. Дослідження спрямоване на розкриття переваг та недоліків кожного методу, виявлення їхнього впливу на ефективність підприємства,

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню методичних підходів до визначення економічної результативності та ефективності діяльності підприємств присвячені праці таких науковців як Милько І.П., Повх Д.П, Оболенцева Л.В., Давидов Є.О. та інших. однак, враховуючи швидкі темпи змін в сучасному бізнес-середовищі, даний напрямок дослідження вимагає подальшого удосконалення та розширення.

Виклад основного матеріалу. Для визначення економічної результативності функціонування підприємства важливо обрати метод оцінки, який аналізує всі складові елементи, надає комплексний результат і дозволяє аналізувати зміни у фінансово-господарській діяльності підприємства. Вибір методів повинен спрямовуватися на ті, які дозволять системно та комплексно вимірювати економічну результативність функціонування підприємства. Для оптимального вибору методів слід керуватися такими критеріями:

- Специфічність, тобто врахування особливостей дій та специфіки продукції підприємства в конкретній галузі.
- Універсальність – можливість легкого відображення всіх критеріїв без значних труднощів.
- Комплексність – необхідність охоплення системою показників всіх аспектів діяльності підприємства.
- Оптимальна кількість показників для досягнення ефективності.
- Доступність – вихідні дані чи самі показники повинні відповідати бухгалтерській звітності та бути легкодоступними для розрахунків.
- Системність, тобто врахування всіх взаємозв'язків між показниками для повноцінного аналізу.

- Чутливість до змін, методи повинні бути чутливими до змін у фінансовій та господарській діяльності підприємства, забезпечуючи точне відображення впливу нововведень чи стратегічних рішень.

- Показники та дані, які використовуються для розрахунків, повинні бути достовірними та відповідати стандартам бухгалтерського обліку.

- Адаптивність, методи повинні бути гнучкими та адаптованими до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі підприємства.

- Стратегічна спрямованість, врахування стратегічних цілей та завдань підприємства для визначення ефективності його діяльності у великому контексті.

- Аналітичність – здатність забезпечувати детальний аналіз окремих аспектів фінансово-господарської діяльності та виокремлювати ключові показники.

Зручність в застосуванні, тобто методи повинні бути зрозумілими та зручними для використання підприємством без значних труднощів [2,3].

Розглядаючи вказані вимоги, можна виокремити основні методи аналізу економічної результативності функціонування підприємства:

1. Метод динамічного порівняння. Цей підхід передбачає оцінку результатів функціонування підприємства в різні періоди часу для визначення тенденцій та динаміки його розвитку. Аналіз змін в часі дозволяє визначити ефективність введених стратегій та виявити потенційні проблеми.

2. Метод просторового порівняння. Використовується для порівняння результатів діяльності підприємства з іншими гравцями на ринку або у відомій галузі. Цей метод дозволяє визначити конкурентні переваги та слабкі сторони підприємства порівняно з іншими учасниками.

3. Метод групування. Застосовується для класифікації різних аспектів функціонування підприємства в групи за певними критеріями. Це дозволяє визначити ключові напрямки діяльності та виокремити групи показників для подальшого аналізу.

4. Метод математичної статистики. Застосовуються математичні моделі та статистичні методи для аналізу числових даних, що дозволяє отримати точні та об'єктивні результати оцінки функціонування підприємства.

5. Матричний метод. Використовуються матриці для відображення та аналізу взаємозв'язків між різними аспектами діяльності підприємства, зокрема, при визначенні виробничого потенціалу підприємства. Цей метод дозволяє системно розглядати елементи та їх вплив на результативність.

Розглянувши дані методи, можемо тепер виділити переваги та недоліки цих методів (табл 1) Ця таблиця дозволяє порівняти переваги та недоліки кожного методу аналізу в контексті вимог, що були сформульовані раніше.

Переваги та недоліки різних методів визначення економічної результативності підприємства

Метод аналізу	Переваги	Недоліки
Метод динамічного порівняння	<ul style="list-style-type: none"> - Визначає тенденції та динаміку розвитку підприємства. - Дозволяє виявити ефективність стратегій. - Передбачає аналіз змін в різних періодах часу. 	<ul style="list-style-type: none"> - Може не враховувати сезонні або циклічні зміни. - Вимагає доступності порівняльних даних.
Метод просторового порівняння	<ul style="list-style-type: none"> - Виділяє конкурентні переваги та слабкі сторони. - Дозволяє визначити рівень конкурентоспроможності. - Враховує зовнішнє середовище підприємства. 	<ul style="list-style-type: none"> - Потребує наявності порівняльних даних про інших учасників. - Залежить від доступності інформації про конкурентів.
Метод групування	<ul style="list-style-type: none"> - Класифікує аспекти діяльності для зручності аналізу. - Допомогає виокремити ключові напрямки діяльності. - Сприяє системному підходу до аналізу. 	<ul style="list-style-type: none"> - Вимагає об'єктивного вибору критеріїв групування. - Залежить від правильного визначення категорій.
Метод математичної статистики	<ul style="list-style-type: none"> - Забезпечує точний та об'єктивний аналіз даних. - Дозволяє отримати статистично обґрунтовані висновки. - Ідеальний для великих обсягів числових даних. 	<ul style="list-style-type: none"> - Вимагає високої кваліфікації для використання. - Може бути складним для розуміння без відповідного досвіду.
Матричний метод	<ul style="list-style-type: none"> - Забезпечує системний погляд на взаємозв'язки між елементами. - Дозволяє об'єднати різні аспекти діяльності в єдину структуру. - Сприяє комплексному аналізу взаємозв'язків. 	<ul style="list-style-type: none"> - Вимагає високого рівня аналітичних навичок. - Вимагає точності та вірної побудови матриць. - Може вимагати значних зусиль при великій кількості елементів.

Джерело: згруповано авторами на основі опрацьованих джерел

При дослідженні ефективності діяльності підприємства використання різноманітних підходів є важливим, оскільки різні методи аналізу дозволяють охопити різні аспекти його функціонування. Фінансовий підхід дає змогу оцінити фінансовий стан та доходність, оперативний підхід фокусується на операційних процесах, а інші методи дозволяють вивчати конкретні аспекти діяльності. Такий комплексний підхід забезпечує глибокий та об'єктивний аналіз, дозволяючи виявити сильні та слабкі сторони підприємства та визначити стратегії подальшого розвитку.

Висновки Методичні підходи до визначення економічної результативності діяльності підприємства включають різноманітні аспекти, оскільки дозволяють розглядати його діяльність з різних точок зору. Комбінування цих підходів дозволяє отримати повну оцінку економічної результативності підприємства, а також виявити його конкурентні переваги та слабкі сторони, і слугує основою для розробки стратегій подальшого удосконалення та розвитку.

Список використаних джерел:

1. Слободянюк А.А. Методичні підходи до аналізу результативності функціонування підприємств URL: <https://www.economy-confer.com.ua/full-article/3116/>

2. Милько І.П., Повх Д. П. Методичні підходи до аналізу складових та оцінки ефективності функціонування системи ситуаційного менеджменту підприємства URL: https://www.researchgate.net/profile/Vadym-Polishchuk/publication/372128812_Teoretiko-prikladne_doslidzenna_pensijnogo_reformuvanna_v_Ukraini/links/64a579c2c41fb852dd53e706/Teoretiko-prikladne-doslidzenna-pensijnogo-reformuvanna-v-Ukraini.pdf#page=119

3. Оболенцева Л.В., Давидов Є.О. Методичні підходи до аналізу і вимірювання економічної результативності діяльності підприємств URL: https://www.researchgate.net/profile/Yevhen-Davydov/publication/369811030_METHODODOLOGICAL_APPROACHES_TO_ANALYSING_AND_MEASURING_THE_ECONOMIC_EFFECTIVENESS_OF_ENTERPRISES/links/643180c54e83cd0e2f9d200a/METHODOLOGICAL-APPROACHES-TO-ANALYSING-AND-MEASURING-THE-ECONOMIC-EFFECTIVENESS-OF-ENTERPRISES.pdf